

مسئولیت‌پذیری اجتماعی

حرفه حسابداری

حمزه پاک‌نیا

توجهی در سالهای اخیر بوده است؛ تا آنجایی که سازمانهای بین‌المللی مانند سازمان ملل و اتحادیه اروپا، استانداردهایی را در این زمینه ارائه کرده‌اند. بنیاد مدیریت کیفیت اروپا^۲ که بنیادی وابسته به اتحادیه اروپا است، در الگوی تعالی برای سازمانها، مسئولیت اجتماعی سازمانها را به‌عنوان یکی از ارزشهای هشت‌گانه خود معرفی کرده است.

در ماده واحده قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذیصلاح به‌عنوان حسابدار رسمی نیز آمده است که برای اعمال نظارت مالی بر واحدهای تولیدی، بازرگانی و خدماتی، همچنین کسب اطمینان از قابل اعتماد بودن صورتهای مالی واحدهای مزبور، به‌منظور حفظ منافع عمومی، صاحبان سرمایه و دیگر اشخاص ذیحق و ذینفع، به دولت اجازه داده شده حسب مورد و نیاز، زمینه لازم را برای استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذیصلاح به‌عنوان حسابدار رسمی فراهم آورد.

در جهان امروز، هرگونه کسب‌وکار مستلزم مسئولیت‌پذیری اجتماعی و پاسخگویی به جامعه با رویکرد چگونگی انجام فعالیت‌های مسئولانه به‌همراه تولید ثروت است. افکار عمومی بیشتر اوقات بنگاههای اقتصادی و سرمایه‌داران را کسانی می‌پندارند که برای سود بیشتر به ضرر جامعه و مصرف‌کنندگان عمل می‌کنند. از اینرو، هر روز بر تعداد کسانی که بر نظارت و کنترل شرکتهای بزرگ اعتراض دارند، اضافه می‌شود. جنبش مسئولیت‌پذیری اجتماعی نسبت به قدرت شرکتهای بزرگ در چند سال اخیر و به‌ویژه در کشورهای صنعتی، بسیار فعال عمل کرده و قدرت خود را به دولت‌مردان و شرکتهای نشان داده است؛ به‌طوری که تأکید می‌کنند که اقدامهای شرکتهای بزرگ تأثیر زیادی بر جامعه دارد و به‌همین دلیل باید از سوی حکومتها به‌عنوان تأمین‌کننده منافع عمومی، در این خصوص سیاست‌گذاری مطلوبی صورت گیرد.

مسئولیت اجتماعی سازمانها موضوع حساس و درخور

برای جبران این فضای شک نسبت به هدفهای شرکتها، در مورد موضوعهایی مانند محیط زیست، بهبود شرایط اجتماعی و رفاه اجتماعی فعال شده و سرمایه‌گذاری کرده‌اند. در کشورهای توسعه‌یافته، مؤسسه‌ها و شرکتهای تجاری خود را ملزم به مشارکت در امور اجتماعی می‌دانند و با تأسیس بنیادها و سازمانهای خیریه، کمکهای خیریه، کمکهای اهدایی به سازمانهایی چون صلیب سرخ، هلال احمر، دانشگاهها، بهبود شرایط کاری و رعایت حقوق مصرف‌کنندگان و توجه به توسعه پایدار، به این الزام پاسخ داده‌اند و به دیگر سخن، شرکتها در این‌گونه کشورها پذیرفته‌اند که همه جا معادله هزینه-فایده به صورت مستقیم برقرار نیست و احساس تعهد به جامعه‌ای که در آن فعالیت و زیست می‌کنند، بخشی از وظیفه و نقش شرکت در پیشبرد هدفهایش تلقی می‌شود. از اینرو باید مطابق با ارزش‌های جامعه و آهنگ کلی آن حرکت کنند و به عنوان یک شرکت پاسخگو، در عرصه اجتماعی وارد شوند.

ابعاد مسئولیت اجتماعی

ابعاد مسئولیت اجتماعی سازمانها، در درون خود و جامعه عبارتست از:

الف- مهمترین بعد مسئولیت اجتماعی سازمانها، بعد اقتصادی است که در آن فعالیتها و اقدامهای اقتصادی مورد توجه قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر، مسئولیت اولیه هر بنگاه اقتصادی کسب سود است. وقتی سازمان سود لازم را به دست آورد و حیات خود را تضمین کرد، می‌تواند به مسئولیتهای دیگری بپردازد. برای رسیدن به هدفهای سهامداران و مالکان، لازم است سازمان مسئولیت اجتماعی خود را در رهبری و فرایندهای درون سازمانی از طریق تدوین مأموریت، چشم‌انداز، خطمشی‌ها و رویه‌ها، آیین‌های اخلاقی و مقررات و آیین‌نامه‌ها به انجام رساند.

ب- مسئولیت اجتماعی سازمان در بازار و صنعت شامل مسئولیت در قبال کیفیت و ایمنی خدمات و محصول ارائه شده، ارتباط مناسب با تأمین‌کنندگان و پیمانکاران، رعایت حقوق مشتریان و مصرف‌کنندگان، سرمایه‌گذاری اجتماعی مسئولانه و احترام به ارزشها، اعتقادات و باورهای مردم و مورد توجه

آیا حرفه حسابرسی تاکنون در ارتباط با مسئولیت‌پذیری اجتماعی از تاریخ تصویب لایحه مذکور در سال ۱۳۷۲، پاسخگوی پرسشهای زیر بوده است؟

۱- چگونه به وسیله کسب‌وکارهای مسئولانه در ارائه خدمات و ایجاد ثروت فعالیت کرده‌ایم؟

۲- آیا ما با دیگر سازمانهای اجتماعی برای رفع چالشهای اجتماعی همکاری داشته‌ایم؟

۳- آیا رقابت‌پذیری ما با رفع چالش‌های اجتماعی پیوند خورده تا نامی ماندگارتر داشته باشیم؟

۴- آیا با توسعه فعالیتهای اجتماعی قادر به افزایش انگیزه بیشتر کارکنان در خدمت به جامعه شده‌ایم؟

۵- آیا در شناسایی چالشهای اجتماعی و مشارکت در رفع آنها، نظر و خدمات جدیدی ارائه کرده‌ایم؟

۶- پشتوانه فکری و عملی اقدامهای ما برای توسعه فرهنگ مسئولیت‌پذیری اجتماعی به عنوان یک باور سازمانی که به دنبال خلق ارزش آفرینی مشترک بین ذینفعان با هدف توسعه پایدار اجتماعی و اقتصادی است، چگونه طراحی، نظارت و اجرا شده است؟

۷- آیا دستوردهای حاکمیت شرکتی برای توانمندسازی حرفه برای پذیرش مسئولیت اجتماعی و یکپارچه‌سازی فرایندهای فکری و عملیاتی کسب‌وکار با واقعیهایی موجود و ارتقای رفتار مسئولانه و پاسخگویی به نیازهای اجتماعی، تقویت مشارکت گروهی در برنامه‌های عملیاتی گنجانده شده است؟

۸- آیا رعایت حقوق همه ذینفعان که به طور مستقیم و غیرمستقیم در فعالیتهای سازمانی و اجتماعی حرفه اثرگذار هستند، رعایت شده است؟

۹- آیا حرفه ذینفعان را در دستور کار خود به عنوان شریکی ماندگار و برای مشارکتی پایدار مناسب دانسته و با آنها همکاری ویژه‌ای دارد و از آنها به عنوان همیارانی که در خدمت به توسعه پایدار اجتماعی و اقتصادی نقطه مشترک دارند، یاد می‌کند و همواره خود را نسبت به آنها متعهد می‌داند؟

در میان مردم عادی، شک و سوءظن نسبت به عملکرد بنگاههای اقتصادی رشد کرده و مردم مشروعیت ارزشهای مادی را که هدایت‌کننده زندگی مدرن است، زیر سؤال برده‌اند. در دو دهه اخیر، بنگاههای اقتصادی و سرمایه‌گذاران

قراردادن و رعایت اصول اخلاقی اسلامی در کارها و فعالیتهای خود (بعد اخلاقی مسئولیت اجتماعی).

ج- مسئولیت اجتماعی سازمان در محیط کار شامل ایجاد ایمنی و سلامتی کارکنان، آموزش و توانمندسازی کارکنان، رعایت حقوق بشر، رفع تبعیض و ارائه کار شایسته.

د- مسئولیت اجتماعی سازمان در محیط زیست شامل توسعه پایدار اجتماعی و اقتصادی، کاهش آلودگی، مدیریت ضایعات و صرفه جویی در مصرف انرژی.

ه- مسئولیت اجتماعی سازمان در جامعه و کشور شامل انجام فعالیتهای در چارچوب قوانین و مقررات عمومی، توجه به انتظارات، خواسته‌ها و سیاستهای مدیران عالی در سطح کلان، رعایت حفظ وحدت و مصالح عمومی کشور، بهبود شرایط مکانی زندگی کارکنان، مشارکت با نهادهای اجتماعی، حمایت از فعالیتهای داوطلبانه کارکنان، کمکهای خیریه و پشتیبانی، وقف و پرداخت وامهای قرض الحسنه.

و- مسئولین اجتماعی سازمان در سطح جهانی با پیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی، شرکتهای و سازمانها باید دارای اصول اخلاقی مشخص و مدون شده‌ای برای خود باشند تا بتوانند در فضای تجارت جهانی فعالیت کنند.

دنيسون (Denison, 2000) اصولی را در زمینه مسئولیت اجتماعی به شرح زیر ارائه کرده است:

جامعه: تلاش در راستای ایجاد مزیت برای جامعه و همچنین تحریک و تشویق سازمانهای مرتبط برای حرکت در راستای منافع جامعه.

محیط: تشویق و تحریک سازمان برای ایجاد سازوکار پاسخگویی بر محیط خود به طوری که ابهام و نارضایتی محیط رفع شود و همچنین مواضع سازمان و اثرهای سیاستهای سازمان روی نرخهای تورم، بیکاری و فقر روشن شود.

اخلاق: ایجاد منشور اخلاقی برای سازمان و کوشش در جهت عمل به اصول و مبانی اخلاقی.

مسئولیت مالی: مسئولیت در برابر اموال مردم و ثروت ملی. نگاهی به مباحث نظری مرتبط به علاوه برخی شواهد از عملکرد پاره‌ای از بنگاههای اقتصادی، این امید را زنده نگه می‌دارد که سازمانها مأموریت اصلی خود را تنها دسترسی

به سود بیشتر تعریف نمی‌کنند؛ بلکه به رسالتهای اجتماعی و حفظ و گسترش مبانی اخلاقی کار و تولید نیز توجه دارند. سازمانهای آینده افزون بر سودآوری، سهمی در دستاوردهای اجتماعی خواهند داشت. کار رهبران این سازمانها دشوار است. رهبران سازمانهای آینده فقط به رهبری سازمانها نمی‌پردازند، بلکه در بهتر کردن شرایط حیات جامعه بشری سهم و نقش خواهند داشت. از سوی دیگر، متقاعد کردن سهامداران، مشتریان، کارکنان به ضرورت تحقق مسئولیتهای اجتماعی، مستلزم تلاشی بزرگ است و پس از این مرحله، رهبران باید کارهای انجام شده را به اطلاع عموم رسانده و فعالیتهای سازمان در زمینه امور اجتماعی را به مردم یادآوری کنند.

با توجه به مطالب یادشده، با انجام خودارزیابی در زمینه فعالیتهای ناشی از تعهد اجتماعی در پاسخ به پرسشهای زیر (مهمترین اصول کاری و باورهایمان)، به عملکرد حرفه‌ای خود چه امتیازی می‌دهیم؟

• ما فرایندهای کاری خود را در چارچوب استانداردهای حرفه‌ای، قوانین و مقررات همچنین رویکردها و دستورعملهای مراجع ذیصلاح و حرفه‌ای به اجرا در می‌آوریم.

• ما به خدمت‌گیرندگان با رعایت اصول حرفه‌ای (منع کار همزمان) کمک می‌کنیم تا مشکلات پیچیده کسب‌وکار خود را حل کنند. همچنین، آنها را با کمک مشاوره‌های خود در حوزه‌های خلق ارزش برای مشتریان، مدیریت ریسک و بهبود عملکردشان توانمند می‌سازیم.

• خدمات ما باعث ارتقای شفافیت، قابلیت اعتماد و پایداری فرایندهای کسب‌وکار ذینفعان است.

• ما برای تمام کارکنان خود اصول مشخصی تدوین کرده‌ایم. این اصول بر مبنای ارزشهای سازمانی و آیین اخلاق و رفتار حرفه‌ای تدوین شده و هر یک از ما وظیفه داریم نسبت به الزامهای مندرج در آیین‌های رفتاری و مبانی ارزشی، درک و فهم درستی پیدا کرده و متعهد به پیروی و همسویی آنها هستیم و به دیگران نیز کمک می‌کنیم تا رفتاری این‌گونه داشته باشند.

• ما مسئول پاسخگویی در مورد قضاوتهای انجام شده خود هستیم.

و مقررات و استانداردهای حرفه‌ای به منظور حفظ سطح مناسبی از رازداری و حریم شخصی پایبند می‌باشیم.

- وسوسه شدن، قبول پیشنهاد، قبول و یا دریافت هر گونه رشوه برای ما پذیرفته شده نیست.
- ما با همکارانمان، مشتریان و سایر افرادی که با آنها به کسب‌وکار می‌پردازیم، با احترام، انصاف، تواضع و حسن نیت رفتار می‌کنیم.
- ما سعی می‌کنیم بین کار و زندگی شخصی، توازن و تعادل برقرار کنیم و برای این کار به دیگران هم کمک می‌کنیم.
- ما متعهد به حفظ یک محیط کاری عاری از تبعیض و کینه هستیم.
- ما در افزایش مستمر مهارت‌ها و توانایی‌هایمان سرمایه‌گذاری می‌کنیم.
- ما یک محیط کاری ایمن برای کارکنان فراهم می‌کنیم.
- ما با رفتار مسئولانه اجتماعی در چارچوب قوانین، عرف و رسوم کشور فعالیت می‌کنیم و به صورت مسئولانه در توسعه جامعه مشارکت می‌کنیم.
- ما در فعالیتهای خود پیامدهای کسب‌وکارمان را بر محیط زیست به حداقل می‌رسانیم.
- ما از فعالیتهای و اقدامها در زمینه خدمات آموزشی، اجتماعی و خیریه حمایت می‌کنیم.
- ما به کوششهای بین‌المللی و ملی برای حذف تقلب و جرایم مالی مشکوک، متعهدیم.
- این مسئولیت هر یک از ماست که از آیین رفتار حرفه‌ای و ارزش‌های سازمانی به صورت مستمر و صحیح پیروی و به دیگران نیز در اجرای آنها کمک کنیم. اگر گزارشی از رعایت نشدن این دستورعمل‌ها ارائه شود، اقدامهای لازم برای بررسی، اصلاح و رفع مسئله پیش آمده انجام خواهد شد.
- ما به بیان و گزارش ضعفها و نگرانیها به صورت صادقانه و عادلانه، احترام گذاشته و آن را تشویق می‌کنیم.
- آنهایی که از آیین رفتار حرفه‌ای و سیاستها و رویه‌های ما تخطی کنند، در معرض اقدامهای انضباطی قرار می‌گیرند.
- یکی از ویژگیهای حرفه، پذیرش وظیفه و مسئولیت در قبال جامعه است و شرط لازم آن رعایت منافع عمومی در انجام

- توسعه کسب‌وکار ما ناشی از توانایی ما در جمع‌آوری دانش و به اشتراک‌گذاری دانش و تجربه است.
- اعتماد مشتریان و همکاران ما بر پایه درستکاری و صلاحیت حرفه‌ای ما بنا شده که این اعتماد اساس اعتبار ما است.
- ما آن دسته از مشتریان را جستجو می‌کنیم که صلاحیت ارائه خدمات به آنها را داشته باشیم، ارزش خدمات ما را بدانند و سطح مناسبی از درستکاری و قانون‌مداری را دارا باشند.
- ما از تمام داراییهای متعلق به خود و مشتریان خود شامل داراییهای مشهود و نامشهود، فکری و الکترونیکی به‌گونه‌ای منطقی و مناسب جهت کسب‌وکار و در راستای هدفهای تعیین شده، استفاده می‌کنیم.

آیا حرفه حسابرسی

در ارتباط با

مسئولیت پذیری اجتماعی

پاسخگو

بوده است؟

- ما تنها آن دسته از خدماتی را که می‌توانیم، ارائه می‌دهیم و تلاش می‌کنیم ارائه خدمات کمتر از تعهداتمان نباشد.
- ما منصفانه رقابت می‌کنیم؛ ولی فقط در فعالیتهای قانونی و اخلاقی وارد می‌شویم.
- ما به تعهدهای قراردادهایمان پایبندیم و به‌طور صادقانه گزارش داده و هزینه‌هایمان را به آنها تخصیص می‌دهیم.
- ما به حفظ حریم شخصی مشتریان و کارکنان و سایر کسانی که با آنها به کسب‌وکار مشغولیم، احترام می‌گذاریم و به قوانین

نیست که پایبندی و رعایت آیین رفتار حرفه‌ای، آینده جامعه حسابداران رسمی را رقم می‌زند و تنظیم‌کننده رابطه جامعه با تمامی ذینفعان خواهد بود.

بنابراین، آینده جامعه حسابداران رسمی ایران تابع میزان پایبندی و باور قلبی اعضا به این آیین رفتار حرفه‌ای است. یکی از ابعاد آیین رفتار حرفه‌ای، مسئولیت‌پذیری اجتماعی است که مزایای پایبندی به آن عبارتند از:

- گسترش فرهنگ خدمات اطمینان‌بخشی و خدمات مرتبط،
- توسعه ساختار و کارکرد حرفه حسابرسی در اقتصاد ملی،
- ارتقای شهرت و اعتبار فعالیتهای حسابرسی در جامعه،
- بسترسازی برای توسعه و تنوع خدمات حرفه‌ای،
- توسعه مسئولیت‌پذیری اجتماعی در چارچوب وظایف و مسئولیتهای قانونی و سازمانی،
- ارتقای سطح کمی و کیفی فعالیتهای حفظ و مراقبت از محیط زیست،

- اثرگذاری در شاخصهای اقتصاد ملی در حوزه خدمات،
- ارتقاء سطح رفاه اجتماعی تحت تأثیر مشارکت عمومی و حل مشکلات اجتماعی،
- ارتقای سرمایه‌های معنوی با پشتوانه فعالیتهای انسان‌محور،
- گسترش حضور در بازارهای هدف، و
- برخورداری از شیوه‌های قانونمند کسب درآمد براساس موازین و قوانین.

پانوشتها:

- 1- Corporate Social Responsibility (CSR)
- 2- European Foundation for Quality Management (EFQM)

منبع:

- Denison D., **Organizational Culture and Corporate Social Responsibility**, International Institute for Management Development, Denison @imp, Chapter 2, 2000

کارهاست که موجب جلب اعتماد عمومی به حرفه می‌شود. تشکلهای حرفه‌ای از یک سو با منافع عمومی کشور و از سوی دیگر با منافع اعضای آن مرتبط است. اگرچه منافع اعضای این تشکلهای در درازمدت با منافع عمومی جامعه همسو خواهد شد و شرط لازم تعیین این ارتباط دوسویه، تدوین ضوابط دقیقی از ترکیب قوانین و مقررات تدوین‌شده در داخل و خارج از حرفه است.

در جامعه حسابداران رسمی ایران نیز تدوین آیین رفتار حرفه‌ای، مهمترین خط‌مشی آن را تشکیل داده و ضامن بقای آن است. این خط‌مشی‌ها مواردی چون ویژگیهای اصلی جامعه، روابط اعضای جامعه با نظام اقتصادی کشور، روابط اعضای جامعه با یکدیگر و سرانجام روابط هر عضو با جامعه را دربرمی‌گیرد.

نتیجه‌گیری

منطق بی‌رحم اصالت سود، احترامی برای اشخاص قائل نیست و پیامد آن سقوط گسترده ارزشهایی مانند تکریم و کرامت انسانها است. پاسخ دادن به پرسشهای اقتصادی کفایت نمی‌کند؛ بلکه ضرورت دارد اخلاق اقتصادی، مالی و اشتغال را ترویج و نهادینه کنیم. همچنین، لازم است ارزشهای اخلاقی و اسلامی را زنده نگه داشته و توجه به دیگران و نیازهای مشروع آنها، در مقام یک نگرش اخلاقی و معنوی ترویج شود. اگر می‌خواهیم برای نسلهای آینده میراثی زیست‌محیطی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی بهبودیافته‌ای را به‌جا بگذاریم، باید مسئولیت‌پذیری اجتماعی را بر دوش گرفته و همه فرایندها را در خدمت انسان به‌کار گرفته تا عدالت تعالی یابد.

لازم است مقامهای گوناگون اقتصادی و مالی تصمیمهایی را بگیرند که به نفع رفاه اجتماعی و اقتصادی همه انسانها باشد تا به همه این فرصت داده شود به تکامل و کرامت خود دست یابند. پذیرش مسئولیت در قبال جامعه از ویژگیهای شاخص حرفه است و مقبولیت حرفه به میزان مسئولیتی بستگی دارد که حرفه در جامعه به‌عهده می‌گیرد. حفظ اعتماد عمومی به حرفه تا زمانی میسر است که حسابداران رسمی خدمات خود را در سطحی ارائه کنند که شایسته اعتماد جامعه باشند. تردیدی